

- нерациональні бюджетні трансферти негативно впливають на обсяги економічного зростання;
- перерозподіл бюджетних потоків дестимулює зростання доходів як платниками податків, такі розпорядниками трансфертів;
- сумарні вигоди отримувачів трансфертів можуть істотно скорочуватись внаслідок боротьби за трансферти.

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека : монографія / О.І. Барановський / Ін-т економічного прогнозування. – К. : Вид-во "Фенікс", 1999. – 338 с.
2. Міністерство економіки України. Наказ. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: від 02.03.2007 р., № 60 / Міністерство економіки України. – (Офіційний веб-сайт міністерства економіки України). [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.me.gov.ua/control/publish/article?art_id=97980. – (Законодавча база).
3. Ананьев О.М. Теоретико-методологічні аспекти управління економічною безпекою підприємства: інформаційно-логістичний підхід / О.М. Ананьев, Б.М. Мізюк // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. – Львів : РВВ ЛДУВС. – 2009. – № 1. – С. 323–334.
4. Кушнірчук Ю.М. Функціональне призначення податків на власність в ринковій економіці / Ю.М. Кушнірчук // Стан і проблеми оподаткування в умовах світової фінансової кризи : матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Брановського, 2009. – С. 425–427.
5. Меламед М. Валовий внутрішній продукт України та його податковий потенціал / М. Меламед // Вісник Національного банку України : журнал. – 2005. – № 5. – С. 24–33.
6. Комітет Верховної Ради з питань бюджету. – (Офіційний сайт Комітету Верховної Ради з питань бюджету). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.budget.rada.gov.ua/kombjudjet/uk/doccatalog/list? curDir=45096>.
7. Моніторинг стану виконання місцевих бюджетів Львівської області у 2008 році : таблиці і графіки / відпов. за вип. П. Лозинський. – Львів : Вид-во ПАІС, 2009. – 236 с.
8. Василюк О.Д. Державні фінанси України : підручник / О.Д. Василюк, К.В. Павлюк / Мін. освіти і науки України, НУ ім. Т.Г. Шевченка. – К. : Вид-во ЦНД, 2003. – 606 с.
9. Слухай С.В. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні / С.В. Слухай, О.В. Гончаренко // Фінанси України : журнал. – 2007. – № 8. – С. 63–69.
10. Гушта О.В. Шляхи зміцнення бюджетів органів місцевого самоврядування / О.В. Гушта // Фінанси України : журнал. – 2000. – № 2. – С. 69–73.
11. Заяць В.М. Роль платежів за землю у формуванні місцевих бюджетів / В.М. Заяць // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 10. – С. 32–39.
12. Слухай С.В. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи / С.В. Слухай, Н.Я. Задерка // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 5. – С. 12–20.
13. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування / О.П. Кириленко // Фінанси України : журнал. – 2001. – № 1. – С. 34–42.
14. Огонь Ц.Г. Доходи місцевих бюджетів та напрями їх реструктуризації / Ц.Г. Огонь // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 1. – С. 3–11.
15. Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів / К.В. Павлюк // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 4. – С. 24–30.
16. Слухай С.В. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів / С.В. Слухай, О.В. Гончаренко // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 7. – С. 12–20.
17. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Держкомстат України / за ред. О.Г. Осауленко. – К. : Вид-во "Консультант", 2009. – 570 с.

Кушнірчук Ю.М. Реализация фискального потенциала налогов на экономические ресурсы в целях укрепления бюджетной безопасности

Проанализирована роль налогов на экономические ресурсы в формировании доходов местных бюджетов разных уровней. Осуществлено разграничение индикаторов бюджетной безопасности государственного и локального уровней управления. Произведена оценка взаимосвязи между социокультурными расходами и основным

источником их финансирования налогами на экономические ресурсы. Рассчитан интегральный показатель уровня бюджетной безопасности Украины. Очерчены перспективные направления реструктуризации доходов местных бюджетов в контексте укрепления бюджетной безопасности.

Ключевые слова: бюджетная безопасность, налоги на экономические ресурсы, индикаторы бюджетной безопасности, интегральный показатель бюджетной безопасности.

Kushnirchuk Yu.M. Fiscal potential of tax on economic resources in strengthen budget security

The role of taxes on economic resources in the formation of local budgets on different levels was analyzed. The separation of fiscal security indicators on the state and local levels was done. An assessment of the relationship between socio-cultural expends and the tax on economic resources as the main source of their financing was provided. The integral indicator of the fiscal security level in Ukraine was calculated. The perspectives of the restructuring of local budgets in the context of strengthening the fiscal security were outlined.

Keywords: fiscal security, taxes on economic resources, indicators of fiscal security, an integral indicator of fiscal security.

УДК 338.432:330.341.1 Ст. наук. співроб. О.В. Мазуренко, канд. екон. наук – Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"

СПЕЦИФІКА, УМОВИ ТА ФАКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Розглянуто специфіку, умови та фактори інноваційного розвитку вітчизняного агропромислового комплексу. Запропоновано напрями інноваційного розвитку галузей рослинництва та тваринництва.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна інфраструктура, агропромисловий комплекс, сільське господарство, рослинництво, тваринництво.

Постановка проблеми. Рівень продовольчого забезпечення населення, стан національної безпеки та економіки країни залежать від ефективного функціонування аграрного виробництва як найважливішої сфери господарського комплексу.

Нині агропромисловий комплекс знаходиться у складному фінансово-економічному стані. У сільськогосподарській галузі надто багато збиткових підприємств, висока собівартість і низька конкурентоспроможність виробленої ними продукції не можуть забезпечити їм рентабельну діяльність та отримання достатнього прибутку, високий коефіцієнт зносу основних засобів, спостерігають нестачу обігових коштів, відсутні можливості технологічного оновлення виробничих потужностей тощо. Все це зумовлює необхідність вживання заходів, спрямованих на підвищення стійкості розвитку галузей вітчизняного агропромислового комплексу і виходу їх із кризового стану.

Як свідчить світовий досвід, найбільш дієвим і ефективним засобом вирішення існуючих проблем в АПК є широке застосування інновацій. В основі його переходу на інноваційний шлях розвитку лежить комплексний підхід до процесу управління галузями з використанням новітніх досягнень аграрної науки і формуванням у країні сучасної інноваційної інфраструктури. Інноваційний тип розвитку аграрної економіки значною мірою пов'язаний з науково-технічною політикою, формуванням інноваційного механізму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основоположником теорії інновацій вважають Й. Шумпетера, який у своїй праці "Теорія економічного розвитку" розглядав інновацію (нові комбінації) як засіб підприємництва для одержання прибутку. Підприємцями Й. Шумпетер називав "господарських суб'єктів, функцією яких є якраз здійснення нових комбінацій і які виступають як його активний елемент" [1].

Вагомий внесок у дослідження інновацій належить Н.Д. Кондратьєву, який обґрунтував теорію великих циклів тривалістю 50-60 років, розробив моделі циклів кон'юнктури. Він довів, що перехід до нового циклу пов'язаний з розширенням запасу капітальних благ, які створюють умови для масового впровадження винаходів.

У світовій економічній літературі "інновація" інтерпретується як перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, що втілюється у нових продуктах і технологіях. У дослідженнях вітчизняних економістів термін "інновація" почав широко застосовуватися з переходом економіки до ринкових відносин. До цього у вітчизняній економічній літературі проблематика нововведень широко висвітлювалася в межах досліджень науково-технічного прогресу, розвитку науки і техніки.

Постановка завдання. Завданням роботи є дослідження специфіки, умов та факторів інноваційного розвитку агропромислового комплексу.

Виклад основного матеріалу. Інноваційні процеси в АПК мають певну специфіку, відрізняються різноманіттям регіональних, галузевих, функціональних, технологічних та організаційних особливостей.

Одна з особливостей сільського господарства полягає в тому, що тут поряд із промисловими засобами виробництва активну участь у виробничому процесі беруть живі організми – тварини і рослини. Розвиток їх підпорядковується дії природних законів і залежить від таких природних факторів, як: клімат, погода, тепло, волога, світло, живлення тощо.

Розширене відтворення в сільському господарстві відбувається у взаємодії економічних і природно-біологічних процесів. Тому під час управління інноваціями потрібно враховувати вимоги не лише економічних законів, а й законів природи: рівнозначності, незамінності та сукупності життєвих чинників, законів мінімуму, оптимуму і максимуму. Дія закону незамінності факторів виробництва проявляється в тому, що, наприклад, селекцією неможливо компенсувати добрива, сортом – вирішити проблеми агротехніки, племінною справою – не замінити корми.

Відповідно до закону мінімуму, зростання виробництва стримується тим фактором, який знаходиться в мінімумі. Наприклад, рівень продуктивності худоби визначається тією речовиною, найбільша кількість якої знаходиться в кормовому раціоні; відповідно до закону максимуму перевищення будь-якої поживної речовини понад потребу тварини не приведе до підвищення його продуктивності. Складність аграрного виробництва та його особливості зумовлюють своєрідність підходів і методів управління інноваційним процесом, поєднання різних типів інновацій, посилення ролі держави в стимулюванні реалізації інновацій.

Варто зазначити, що складність і особливості сільськогосподарського виробництва характеризуються високим рівнем ризиків інноваційних проце-

сів. Ризик фінансування науково-виробничих результатів, ризик тимчасового розриву між витратами і результатами, невизначеність попиту на інноваційну продукцію не зацікавлюють приватних інвесторів вкладати капітал у розвиток сільського господарства.

Слабкою ланкою у розвитку інноваційної діяльності є нерозвиненість ринку інноваційної продукції, відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління інноваційними процесами. Науково-технічні розробки не завжди є продуктом, готовим для ефективної реалізації в агропромисловому виробництві. Відсутні структури, що вивчають попит на інновації. За відбору інноваційних проектів не проводять їх економічну експертизу, не розглядають показники ефективності освоєння і не відпрацьовують схеми просування отриманих результатів у виробництво.

Висновки. Ситуація в АПК переконує, що активізація інноваційної діяльності без реалізації системи заходів, насамперед фінансового оздоровлення та поетапного відновлення виробництва, ускладнюється. Для розвитку інноваційних процесів необхідно вирішити низку питань державної інноваційної політики.

Суттю державної інноваційної політики в аграрній сфері, як і в усьому національному господарстві, стає створення і підтримка відповідних інститутів і механізмів, що забезпечують просування у виробництво ресурсозберігаючих проектів та розробок, стимулювання інноваційної активності підприємств шляхом страхування ризиків, податкових послаблень, зваженої митно-тарифної політики, створення об'єктів із високим науковим і виробничим потенціалом.

У рослинництві інноваційні процеси мають бути спрямовані на: збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції на основі підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості продукції, подолання процесів деградації та руйнування природного середовища, екологізацію виробництва, зниження витрат енергоресурсів та зменшення залежності продуктивності рослинництва від природних факторів, підвищення ефективності використання зрошуваних і осушених земель, економію трудових і матеріальних витрат. Тому інноваційна політика в галузі рослинництва повинна передбачити вдосконалення методів селекції – створення нових сортів сільськогосподарських культур із високим продуктивним потенціалом, освоєння науково обґрунтованих систем землеробства та насінництва.

В умовах нестабільності розвитку тваринництва, різкого спаду виробництва тваринницької продукції, для підвищення виробничого потенціалу галузі вагоме значення має використання біологічного блоку інновацій, досягнення вітчизняної та світової селекції, що відображають найважливіші напрями вдосконалення селекційно-генетичного потенціалу, від якого безпосередньо залежить рівень продуктивності тварин, ефективного використання кормових ресурсів, освоєння ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на підвищення рівня інтенсивності й ефективності виробництва.

Важливе значення у розвитку інноваційного процесу в тваринництві належить технологічній та науково-технічній групам інновацій, які пов'язані

з індустріалізацією виробництва, механізацією і автоматизацією виробничих процесів, модернізацією та технічним переоснащенням виробництва, освоєнням наукомістких технологій, підвищення продуктивності праці, які зумовлюють рівень і ефективність виробництва продукції тваринництва.

Впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції тваринництва на основі інноваційної діяльності завдяки широкому використанню автоматизації та комп'ютеризації виробничих процесів, машин і обладнання нового покоління, електронних технологій, відновлення та вдосконалення виробничо-технічного потенціалу тваринницьких комплексів є визначальними напрямками підвищення ефективності виробництва продукції.

Література

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Изд-во "Прогресс", 1982. – С. 169-170.
2. Кондратьев Н.Д. Избранные сочинения / Н.Д. Кондратьев. – М. : Изд-во "Экономика", 1993. – С. 47-50.
3. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент : учебник [для студ. ВУЗов] / С.Д. Ильенкова, Л.М. Гохберг, С.Ю. Ягудин и др. / под ред. проф. С.Д. Ильенковой. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – С. 9-10.
4. Месон М. Основы менеджмента : пер. с англ. / М. Месон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Изд-во "Дело", 1992. – 702 с.
5. Крисальний О.В. Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності / О.В. Крисальний // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2005. – № 8. – С. 10-13.
6. Коссе В.В. Сучасний стан та проблеми інноваційної діяльності в українській економіці / В.В. Коссе, О.В. Гладкова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.intkonf.org>.
7. Дачій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / О.І. Дачій. – К. : Вид-во ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
8. Марчук Л.П. Особливості інвестиційно-інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві / Л.П. Марчук // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2007. – № 7. – С. 96.

Мазуренко О.В. Специфика, условия и факторы инновационного развития агропромышленного комплекса

Рассмотрены специфика, условия и факторы инновационного развития отечественного агропромышленного комплекса. Предложены направления инновационного развития отраслей растениеводства и животноводства.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационная инфраструктура, агропромышленный комплекс, сельское хозяйство, растениеводство, животноводство.

Mazurenko O.V. The specific, condition and factors of innovative development of agriculture complex

The specific, condition and factors of innovative development of local agriculture complex are examined in the article. The innovational developments' ways of plant-grower and stock-raising industry are offered.

Keywords: innovative development, innovative infrastructure, agricultural complex, agriculture, plant-grower, raising.

УДК 336.275.3

*Асист. О.П. Макар –
ІЕПТ ім. В. Чорновола НУ "Львівська політехніка"*

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Здійснено теоретичний аналіз важливості державних запозичень для економічного зростання. Досліджено вплив зовнішніх запозичень на економічну стабільність. Надано рекомендації щодо ефективного управління державним боргом.

Ключові слова: державний борг, економічне зростання, зовнішні запозичення, державний бюджет.

Постановка проблеми. У перехідній економіці України державний борг дедалі більше набуває характеру не лише фінансової, але і соціально-політичної проблеми. Державний борг прямо пов'язаний з проблемою економічної безпеки країни. Питання управління та обслуговування державного боргу є особливо важливим у контексті тих економічних труднощів, які впродовж останніх років переживає Україна. Вирішення проблеми обслуговування державного боргу є одним із ключових факторів економічної стабільності в країні. Від характеру врегулювання боргової проблеми значною мірою залежить бюджетна дієздатність держави, стабільність її національної валюти, а отже – фінансова підтримка міжнародних фінансових організацій. Необхідність вирішення цих питань потребує пошуку шляхів удосконалення механізму управління та обслуговування державного боргу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державний борг є предметом дослідження багатьох учених. Важливий внесок у дослідження проблеми державного боргу зробили К. Маркс, К.Р. Макконел, Р. Барро, зокрема Е. Ролф визначив, що управління державним боргом – це дії уповноважених на те органів – центрального банку держави або казначейства, – спрямовані на зміну кількості та видів цінних паперів в обігу. У праці А. Сміта, присвяченій проблемам державного боргу, управління визначається як усі дії уряду, зокрема центрального банку і державного казначейства, що впливають на структуру державного боргу.

Різні аспекти аналізу державного боргу розглянуто в роботах таких сучасних українських економістів, як: О.С. Поважний, В. Адрущенко, Б.Г. Болдирьов, В.М. Радіонова. Наприклад, за визначенням Б.Г. Болдирьова, управління державним боргом – це сукупність дій держави, пов'язаних із вивченням кон'юнктури на ринку позичкових капіталів, випуском нових позик і виробленням умов випуску, з виплатою відсотків за раніше випущеними позиками, проведенням конверсій і консолідацій позик, установленням курсу облігацій на грошовому ринку, проведенням заходів із визначення відсоткових ставок із державним кредитом.

Головачов Д.Г. розглядає категорію управління державним боргом у вузькому та широкому сенсі. У широкому сенсі управління державним боргом потрібно розуміти як формування одного з напрямів економічної політики держави, пов'язаної з її діяльністю як позичальника.

Незважаючи на позитивні зрушення у сфері управління державним боргом, які відбулися протягом останніх років, необхідність вирішення оптимізації управління державним боргом є надзвичайно актуальною. Особливого значення набуває необхідність розробки практичних рекомендацій для мінімізації негативних наслідків державних запозичень, для чого необхідно визначити чіткі стратегічні завдання боргової політики України. На нашу думку, поза увагою науковців залишаються проблеми, пов'язані з тим, наскільки ефективно держава управляє своїм боргом і чи існує чітка політика в цьому напрямі. Окремі дії уряду скоріше свідчать про відсутність довготермінової програми управління державним боргом, а всі запозичення, які здійснюють